

DOĞAL ve KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI AÇISINDAN COĞRAFİ İŞARETLERİN ÖNEMİ VE BULDAN BEZİ ÖRNEĞİ

Yard. Doç. Dr. Mehmet MARANGOZ*, **Yard. Doç. Dr. Murat AKYILDIZ****

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

**Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga Meslek Yüksekokulu

Özet

Bir mal veya hizmeti satın almayı düşünen tüketicileri belirli bir ürüne yönelten çeşitli nedenler vardır. Alışkanlıklar, ihtiyaçlar, ürünün kalitesi, fiyatı veya diğer başka özellikleri satın alma davranışının belli ürünlere yönelmesine neden olan faktörlerdir. Bu faktörlerden en önemlileri ürünün kalitesi, imajı ve diğer bazı özellikleridir. Örneğin kaymak alırken Afyon kaymağı olmasına, bastırma alırken Kayseri Pastırması olmasına, kayısı alırken Malatya Kayısı olmasına dikkat ederiz. Peki bu ürünlerin diğerlerinden farkı nedir? Bu ürünlerin belirli bir yöre ile anılıyor olmalarının ötesinde kalitesini, itibarını ve diğer bazı özelliklerini bu yöreden almasıdır. İşte bu ürünlerin adları “coğrafi işaret” olarak nitelenmektedir. Bu çalışma ile öncelikle coğrafi işaretlerin ulusal ve yerel ekonomilerdeki rolü ve önemi açıklandıktan sonra, buldan bezinin yöre açısından önemi vurgulanmakta ve buldan bezine coğrafi işaret alınması konusu vurgulanmaktadır.

Giriş

Türk lokumu, Afyon kaymağı, Çorum leblebisi, Malatya kayısı, Hereke halısı, Antep fıstığı, Van kedisi, Sivas kangal köpeği, Adana kebabı ve daha yüzlercesi.... Tüm bunlar size neyi çağırıyor? Elbetteki bütün nitelikleri ile ülkemize has olan, yüzlerce yıllık emeğin, yöresel birikim ve tecrübelerin süzgecinden geçerek oluşturulmuş ve gerek yörenin kalkınmasında gerekse ülkenin kalkınmasında önemli rolleri olan mükemmel nitelikteki ürünlerdir. Ülkemiz, sahip olduğu bu ürünlerle, emsalsiz doğa, kültür ve sanat zenginlikleriyle dünyada eşi benzeri olmayan bir coğrafi ürün çeşitliliğine sahiptir. Ülkemizde her yörenin, ilin, hatta her ilçenin belli bir ürünün üretimine kaynak teşkil ettiği ve bu ürün ile özdeşleştiği bir gerçektir. Öyle ki,

ülkemize özgü birçok ürün, kendilerine kaynak teşkil eden coğrafi bölge adları ile anılmaktadır. Bu şekilde anılan ürünler ise "coğrafi işaret" korumasına konu olmaktadır (www.igeme.org.tr/20.10.2006).

Bir çoğumuz alışveriş yaparken, belli bir ürünü piyasada satılan benzerlerine tercih ederiz ya da söz konusu ürünün kalitesine daha fazla güveniriz. Bu tercih ya da güven, ürünü ayırt etmeye yarayan unsurlardan olan markalardan kaynaklandığı kadar o ürünün niteliğine ve coğrafi kaynağına da bağlı olabilir. Örneğin, Isparta halısını diğer halılara, Antep fıstığını diğer fıstıklara ya da Buldan bezini diğer bezlere tercih edebilir, alışveriş sırasında markası ne olursa olsun belli bir yöreye ait ürünü satın almak isteyebiliriz. Piyasada, bir ürüne bu derecede büyük bir rekabet gücü kazandıran bu işaretlerin koruma altına alınmasında ise, söz konusu ürünün üreticileri açısından çok büyük faydası vardır.

Hem Türkiye’de hem dünyada büyük ilgi gören, çok eski tarihlerden bu yana üretilen ve kimyasal madde içermeyen buldan bezi günümüzde yöre halkının en önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır. Bu çalışma ile yukarıda açıklandığı üzere, coğrafi işaretlerin yöresel ürünlerin korunmasının, yöre halkı ve ekonomisi açısından önemi vurgulanarak, buldan yöresine ait buldan bezinin bölge açısından önemi ortaya konacaktır.

Ulusal ve Uluslararası Ticaret Açısından Coğrafi İşaretler

Ülkeler arasındaki ilişkilerin sadece teknik ve ekonomik işbirliği olmadığı, ilişkilerin yönlenmesi ve gelişmesinde ticaretin son derece önemli olduğu bir gerçektir. 1948 yılında dünyanın gündemine gelen, uluslararası platformda yıllar süren görüşmelerle şekillenen, Aralık 1993’de mutabakata varılan, 15 Nisan 1994’de imzalanarak 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe giren Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşması bugün dünyanın gündeminde en çok konuşulan konudur. Uluslararası ticarete bir centilmenlik anlaşması niteliğinde olan DTÖ Anlaşması bu centilmenlik kurallarına uymayan ülkeler açısından son derece etkin yaptırımlar içermektedir. DTÖ Anlaşması’na taraf olan 138 ülkenin her birinin anlaşmada tanımlanan kurullarla ilgili yasal düzenlemeleri belirlenen süreler içinde zamanında yapması, etkin biçimde uygulamaya koyması ve tüm gelişmelerden diğer ülkeleri zamanında bilgilendirmesi, DTÖ Anlaşması’ndan hem ekonomik hem de siyasi bakımdan maksimum yarar sağlamasının temel şartıdır.

Coğrafi işaretlerin uluslararası alanda korunması markalar kadar kolay olmamaktadır. Coğrafi işaretlerin, belli bir coğrafya ile bağlantılı olması, böyle bir korumanın önündeki engellerin temelini oluşturmaktadır. Coğrafi işaretlerin uluslararası alanda korunması, çok taraflı sözleşmelerle sağlanabileceği gibi iki taraflı sözleşmelerle de sağlanabilir (Gündoğdu, 2006, s.35). Böylece her ülke kendi ülkesindeki coğrafi işarete sahip olan ürünlerin listesini anlaşmalı olduğu ülkeye verir ve karşılıklı koruma sağlanır.

Coğrafi işaretlerle ilgili olarak DTÖ Anlaşması; bütün tarafların, herhangi bir ürünün menşeyini tüketiciye yanlış anlatacak işaretler ve haksız rekabe te neden olacak işaretlerin kullanılmasının önlenmesini sağlamaktadır. Şaraplar ve diğer içkiler için, kamunun yanlış anlamasına yol açmayacak biçimde daha sıkı bir koruma sağlanmaktadır. Bunların dışında herkesin bildiği genel tabir olmuş isimlerin her ülke tarafından coğrafi işaret olarak tartışmaya açılması öngörülmektedir. Bununla ötesinde,

şaraplar için coğrafi işaretlerin tescili ve açık ve çok taraflı bir sistemle belirlenmesi için daha ileri görüşmeler yapılabilmesi de hükme bağlanmıştır (www.turkpatent.gov.tr/27.10.2006).

Coğrafi işaretler, tüketiciyi, bir ürünün kalitesi, saygınlığı ve özellikle coğrafi menşei konusunda bilgilendirir. Coğrafi işaretler konusunda, Anlaşma (Ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları anlaşması (TRIPS))* , ürünün coğrafi menşei konusunda tüketiciyi yanıltan veya haksız rekabete yol açan her türlü bilgi kullanımının engellenmesi için tüm önlemlerin alınması gerektiğine işaret etmektedir (www.igeme.org.tr/27.10.2006). Diğer taraftan 13-18 Aralık 2005 tarihleri arasında Hong Kong’da toplanan Dünya Ticaret Örgütü 6. Bakanlar Konferansında, Fikri mülkiyet hakları alanında, öngörülen müzakere programına oranla çok sınırlı bir konuda aşama kaydedilmiştir. Şarap ve alkollü içeceklerle sağlanan mutlak coğrafi işaret korumasının kapsamının tüm ürünlere genişletilmesi de dahil birçok alanda gelişme kaydedilememiştir (www.dtm.gov.tr/27.10.2006)

Coğrafi İşaret ve Yöresel Ekonomiler Açısından Önemi

Dünyadaki uygulamalara paralel olarak, ticaret ve hizmet markalarına kıyasla öncelik ve üstünlük tanınmış olan coğrafi işaretler, tek başına marka olarak kullanılsa da marka ile birlikte kullanılabilir. Ürünlerde tescil edilmiş işaretin ticari amaçlı olarak kullanımıyla ürünün sicilde gösterilen kalite, ün ve diğer özelliklere uygun üretildiği garanti edilmekte ve ulusal, bölgesel, yöresel kültür öğeleri ekonomik bir katma değer yaratmaktadır (TÜSİAD ve Milletlerarası Ticaret Odası, 2004, s.22).

Bir ürün için belirli bir kalite sembolü haline gelmiş yer adlarının koruma altına alınmasında, o yöre ya da bölge halkı açısından büyük faydaları vardır. Piyasada, bir ürüne büyük bir rekabet gücü kazandıran bu işaretlerin koruma altına alınmasında ise, söz konusu ürünün üreticileri açısından çok büyük fayda vardır. İşte coğrafi işaretlerin diğer sınıai haklardan üstünlüğü tek bir üreticiyi değil, belirli şartlar altında belli bölgede üretim yapan kişilerin tümünü birden –kollektif olarak- korumasıdır. Çünkü, coğrafi işaret alansal, yöresel, bölgesel, ülkesel genelliğe, bir anlamda anonimliğe sahip olup, sağladığı hak belli bir kişiye veya bazı kişilere bağlanamaz. Coğrafi işaret tescili temel olarak (www.igeme.org.tr/20.10.2006).

- Coğrafi işarete konu ürünün kalitesinin korunması ve belli bir standartta üretiminin sağlanması,
- Coğrafi işaret konusu yörede üretim yapanların tescilin sağladığı korumadan öncelikli olarak yararlanmaları,
- Kırsal bölgelerdeki her türlü tarım ve el sanatları ürünlerinin korunması ve böylece bu bölgelerde ekonomik kalkınmanın desteklenmesi amacına yöneliktir.

Korumanın amaçlarından biri de halkın aldatılmasına engel olmaktır. Çünkü günümüz piyasasında birtakım firmaların, ürünlerinin kalitesini vurgulamak amacıyla, haksız yere markaları ile birlikte “coğrafi işaret” niteliğindeki ibareleri yaygın olarak

* Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Antlaşması (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights). TRIPS, Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Antlaşması’nın (WTO) 1 C no’lu eki olup 15.04.1994’te imzalanmış ve 01.01.1995’te yürürlüğü girmiştir.

kullandıkları görülmektedir. Örneğin neredeyse piyasada satılan tüm kayısılar Malatya kayısı, tüm pastirmalar ise Kayseri pastirmasıdır. Tescil sayısı ve çeşidi istenen düzeye ulaştığında insanlar Türkiye'nin neresinde olurlarsa olsunlar, Kars kaşarı adı altında satın aldıkları peynirin gerçek Kars kaşarı olduğundan emin olacaklardır (www.turkpatent.gov.tr/19.10.2006).

Kuşkusuz ülkelerin kendi yerel değerlerine sahip çıkması, ülkenin kendi kültürüne de sahip çıkması demektir ki bu da uluslararası arenada kendi başına varolabilmenin temel koşullarından biridir. Türkiye'de ürün çeşitlerinin doğal kaynak zenginliğine bağlı olarak çok fazla çeşitlilik arz etmesi, "coğrafi işaretlerin tescilini" neredeyse zorunlu hale getirmektedir. Özellikle fındık, incir vb ihraç ürünleri başta olmak üzere, uluslararası ticarete konu olan mallarımızın coğrafi işaret olarak tescili bir gereklilik haline gelmiştir (www.igeme.org.tr/20.10.2006).

Bu açıklamalardan sonra coğrafi işaret; "**belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleriyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaret**"tir. Üretim yerinden kaynaklanan özel durumdan dolayı "menşe" ve "mahreç" işareti olarak iki ayrı şekilde tanımlanmaktadır (Çolakoğlu, 2002, s.102).

Menşe İşareti: Menşe adı, menşe adına konu ürünün tamamı ile tanımlanan yerde üretilmiş olmasını gerektirir. Örnek olarak; Çerkez peyniri, Van otlı peyniri, Anzer balı'nı verebiliriz. Bu ürünler, ait oldukları coğrafi bölgenin dışında üretilemezler. Çünkü ürün, niteliklerini ancak ait olduğu yöre içinde üretildiği takdirde kazanabilir.

Mahreç İşareti: Mahreç işaretine konu ürünün özelliklerinden en az birinin o yöreye ait olmakla birlikte, yöre dışında da üretilebilmesi söz konusudur. Örneğin Trabzon ekmeği.

Coğrafi İşareti Kimler Kullanabilir ve Nasıl Başvurulur?

Diğer sınai haklarda olduğu gibi, coğrafi işaret korumasının da en iyi yolu tescildir. Tescil için Türk Patent Enstitüsüne başvuruda bulunulması gereklidir. 27 Haziran 1995 tarih ve 555 sayılı KHK'ne ile Coğrafi İşaret ile ilgili yasal düzenleme yapılmıştır. Bu yasal düzenleme ulusal düzeyde olup diğer ülkelerde de koruma sağlanabilmesi için her ülkede tescil ettirilmelidir.

Coğrafi İşareti; ilgili üretim alanı içerisinde aynı üretim yöntemlerine bağlı kalmak şartıyla üretim yapan herkes kullanabilir. Coğrafi işaret tescilini aşağıda belirtilen gerçek veya tüzel kişiler yaptırabilirler (Coğrafi İşaretler, 2005, s.4)

- Coğrafi işarete konu ürünün üreticisi olan gerçek veya tüzel kişiler,
- Tüketici dernekleri,
- Konu ve coğrafi yöre ile ilgili kamu kuruluşları.

Başvuru, coğrafi işaretin adı, başvuru sahibinin adı ve adresi, ürünün adı, coğrafi işaretin kullanım biçimi "markalama, etiketleme, işaretleme" den biri hususları belirtilerek şu belgelerle Türk Patent Enstitüsü (TPE)'ne (Hipodrom Caddesi No:115 06330 Yenimahalle/ANKARA adresine) yapılır (Coğrafi İşaretler, 2005, s.4).

- Başvuru dilekçesi,
- Menşe adı veya mahreç işarete ait 15 adet örnek, (8x8)
- Başvuru ücretinin ödendiğini gösterir belge aslı,
- Ürünün tanımı, (fiziksel, kimyasal ve benzeri ayırt edici özellikleri)
- Ürünün üretim tekniği,
- Ürünün menşe adı ya da mahreç işareti tanımının hangisine uyduğunu gösterir bilgi ve belgeler,
- Menşe adı/ mahreç işaretin kullanılacağı yöre alan veya bölgenin coğrafi sınırlarını açıkça tanımlayan ve belirleyen bilgi, belge ve harita,
- Coğrafi işaretin kullanım biçimi, (markalama, etiketleme, işaretleme)
- Denetim biçimini ayrıntılı olarak açıklayan bilgiler.

5 Ocak 2006 günü Resmi Gazete’de yayınlanan Türk Patent Enstitüsü 2006 yılı ücretleri 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Coğrafi İşaretler Tescil İşlemleri Ücret Listesi (1 Ocak 2006)

Kodu	Hizmetin Türü	Ücreti
02.02.01	Coğrafi işaret başvuru ücreti	93YTL
02.02.02	Başvuruların inceleme için ilgili kuruluşa gönderilmesi ücreti	74YTL
02.02.03	İtiraz inceleme ücreti	47YTL
02.02.04	Başvurunun ve itirazı inceleme için ilgili kuruluşa gönderilmesi ücreti	94YTL
02.02.05	Coğrafi işaret tescil belgesi düzenleme ücreti	151YTL
02.02.06	Coğrafi işaret tescil veya sicil sureti düzenleme ücreti	29YTL

Kaynak: www.tukpatent.gov.tr/20.10.2006

Coğrafi işaret olarak tescil edilemeyecek işaretler ise şunlardır (Çolakoğlu, 2002, s.103, Coğrafi İşaretler, 2005, s.4).

- Coğrafi işaret tanımına uymayan adlar ve işaretler,
- Ürünlerin öz adı olmuş adlar ve işaretler
- Ürünün gerçek kaynağı konusunda halkı yanıltabilecek olan bitki türleri, hayvan soyları veya benzer adlar,
- Kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı işaretler
- Paris Sözleşmesi ve Dünya Ticaret Örgütü’nü kuran Anlaşmaya üye ülkelerde korunmayan veya koruması sona ermiş veya kullanılmayan adlar ve işaretler

Coğrafi İşaret Korumasının Sağlayacağı Haklar ve Yıllara Göre Coğrafi İşaret Başvuruları

Coğrafi işaret tescil ettirilerek, tescilli işareti kullanmak isteyenlerin üretimlerini tescille belirlenen özelliklere uygun olarak, belirlenen yerlerde üretmeleri yanında; Coğrafi işaret başvurusu yapma hakkına ve tescil edilmiş coğrafi işaret kullanım hakkına sahip kişi ve kurumlara; üçüncü kişilerin (Coğrafi İşaretler, 2005, s.8).

- Tescilli adın ününden herhangi bir biçimde yarar sağlayacak kullanımlar veya tescil kapsamındaki ürünleri andıran ya da çağrıştırabilen ürünlerle ilgili olarak tescilli adın dolaylı veya dolaysız olarak ticari amaçlı kullanımını,
- Sözcük olarak gerçek coğrafi yeri ifade etmekle birlikte halkta haksız biçimde ürünün başka yer kaynaklı olduğu izlenimi bırakan kullanımı; veya korunan adın tercümesinin kullanımı; veya “stilinde”, “tarzında”, “tipinde”, “türünde”, “yöntemiyle”, “orada üretildiği biçimde” veya benzeri diğer açıklama veya terimlerle birlikte kullanımını,
- Ürünün iç veya dış ambalajında, tanıtım ve reklamında, veya ürünle ilgili herhangi bir yazılı belgede doğal veya esas nitelik ve özellikleri ile menşei konusunda yanlış veya yanıltıcı herhangi bir açıklama veya belirtiyeye yer verilmesini,
- Ürünün menşei konusunda halkı yanıltabilecek biçimde ambalajlanması veya yanlış yaratılabilecek diğer herhangi bir biçimde sunulmasını önleme hakkı vermektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan da görüleceği üzere coğrafi işaret, tescilinde kapsadığı mallara ilişkin olarak tescil ettiren ve yasal olarak kullananlara ciddi bir koruma sağlamaktadır.

Ülkemizde coğrafi işaret başvuruları ve verilen coğrafi işaretlerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2:Coğrafi İşaretlerin Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	BAŞVURU			TESCİL		
	YERLİ	YABANCI	TOPLAM	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
1994	-	-	-	-	-	-
1995	-	-	-	-	-	-
1996	25	-	25	24	-	24
1997	2	-	2	1	-	1
1998	-	-	-	-	-	-
1999	1	-	1	2	-	2
2000	10	-	10	3	-	3
2001	25	-	25	8	-	8
2002	29	-	29	17	-	17
2003	33	-	33	4	-	4
2004	26	-	26	5	-	5
2005	31	-	31	12	-	12
2006*				7	-	7
TOPLAM	182		182	83		83

*Eylül 2006 tarihi itibarıyla

Kaynak:www.turkticaret.net/18.10.2006

Yukarıdaki tabloya göre 2005 sonu itibariyle Ülke genelinde toplam 76 adet coğrafi işaret tescili yapıldığı görülmektedir. Tescilli coğrafi işaretlerin listesi Ek'te verilmiştir.

Coğrafi İşaretlerin Denetimi ve Cezai Hükümleri

Denetimi yapacak komisyon, tescil ettirilen coğrafi işaretin sicil kayıtlarında belirtilmektedir. Bu komisyon söz konusu ürünün üretimi, işlenmesi veya diğer işlemleri ile uğraşan kişilerden oluşan ve yasal kuruluş biçimine bakılmaksızın herhangi bir dernek, birlik veya benzeri örgüt, coğrafi işarete konu olan ürünün üretimi, pazarlanması, tescilli menşe adı veya mahreç işaretinin kullanım biçimi, markalanması, ürünün üzerinde belirtilmesi, işaretleme, etiketleme, markalama şekillerini ayrıntılı olarak denetlemek üzere yeterli personel, ekipman ve diğer imkanlara sahip olacak ve söz konusu ürünün üretim durumlarını sürekli kontrol edecektir. Denetim işlemi için konu ile ilgili uzman ve tarafsız kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılabilir. Periyodik olarak yapılan denetimler, ihtiyaç duyuldukça ve şikayet üzerine her zaman yapılabilir (Coğrafi İşaretler, 2005, s.9).

26/04/2004 tarih ve 5194 sayılı kanun ile coğrafi işaretlerle ilgili cezai hükümler düzenlenmiştir. Suçun niteliğine göre (Resmi Gazete, 2004, 25504 sayı);

- Bir yıldan dört yıla kadar hapis,
- Ondört bin Yeni Türk Lirasından kırk altı bin Yeni Türk Lirasına kadar para,
- Bir yıldan az olmamak kaydıyla işyerinin kapatılması ve bu süre kadar ticaretten men cezaları uygulanmaktadır.

Buldan'da Dokumacılık ve Dokuma Çeşitleri

Buldan Denizli İl merkezine 46 km mesafede, merkez ilçe nüfusu 13.946, toplam nüfusu 36.926 (2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre) olan bir ilçedir. İlçede dokumacılık yöre halkının en önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır. Buldan ekonomisi dokumacılığa dayanmaktadır ve İsviçre'deki saat sanayiinde olduğu gibi burada da ailece çalışılmaktadır (www.buldan.bel.tr/26.10.2006).

Buldan'da dokumacılık;

- Ev sanayi
- Küçük sanayi
- Atölyelerde toplu çalışma
- Fabrika tipi işletmeler şeklinde olmuştur

İlçenin ekonomisini yüzyıllardan beri aile ve atölye tipi dokumacılık oluşturmaktadır. Yöreye özgü desenli, renkli, simli, pamuklu, ipekli giysi mefruşatlar büyük bir üne sahiptir. Günümüzde ilçe merkezinde 3000 adet dokuma tezgâhı, 35 adet el tezgâhı, 1250 işleme makinesi faaliyet göstermektedir. Burada üretilen, sanayi değeri yüksek tekstil ürünleri, merkez ilçede çok sayıdaki toptan ve perakende mağazaları ile büyük kent tekstil piyasalarında ilgi görmektedir (www.buldan.net/26.10.2006).

Buldan bezi hem Türkiye’de hem de dünyada büyük ilgi görmektedir. Kimyasal madde içermeyen ve meşhur Buldan bezinden yapılan nevresim, yatak örtüsü, masa örtüsü, kırlentler ve ev tekstil ürünleri günümüzde hem yurt içinde hem de yurt dışında bir marka olarak satılmaktadır. Hiçbir kimyasal madde kullanılmadan kök boyalarla hazırlanan Buldan bezinin üretiminde fabrikalaşmaya gidilmesine rağmen geleneksel ev dokumacılığı da yaşatılmaktadır. Buldan’da dokumacılar, evlerinin bir bölümünü atölye olarak kullanmaktadırlar. Dokumacılar kumaşlara Buldan gülü, kuş gözü, bademli, siyah üstlük, pancarlı ve muskalı ismi verdikleri motifleri yıllardır işlemektedirler. Buldan bezinin pamuğu Büyük Menderes Ovası’nda yetiştirilmekte ve dokumanın üzerine işlenen ipeğin boyası ise Buldan ormanlarından getirilen çam ve meşe palamudu kabuğundan, geleneksel yöntemlerle kök boyası tarzında hazırlanmaktadır (Kulvar Gazetesi, 515-19).

Günümüzde buldan bezini Buldan’s markası ile ulusal ve uluslararası alanda pazarlayan Dönmez Tekstil (bu firma Buldan’s markasını tescil ettirmiştir) yetkilisi İhsan Dönmez’in, Buldan ve Buldan Bezi ile ilgili sözleri şöyledir: “ Buldan’ın istediği yere gelememesini endüstriyel ve profesyonel tarzda üretim yapamamasına bağlıyorum. Buldan’ın tarihine baktığımızda Osman Gazi kırmızı şalımızdan elbise yaptırıp giymiş. Genç Osman’ın yeleği, Yıldırım Beyazıt’ın kızının gelinliği Barbaros Hayrettin Paşa’nın şalı ve daha niceleri Buldan’da hazırlanmış. O tarihlerde sultanları, padişahları ve kralları giydirek modanın, estetiğin merkezi olmuş... Sonra rüzgarların yönü mü değişmiş, yoksa Buldan gemisi bir sis tabakasının içine mi girmiş bilinmez... Buldan herkes tarafından adeta unutulmuş!.. Görmezden gelinmiş... Ancak, Buldan o güzel eserleri yaratmaya hep devam etmiş. Meslek babadan oğula geçerek bugüne kadar gelmiş... En güzel sevdalar Buldan bezlerinin dokunduğu tezgahların başında yaşanmış... Çocuklarımız gözlerini el tezgahları arasında açmış, el tezgahlarından çıkan sesler bebelerimize ninni, gençlerimize içli bir türkü olmuş... Yaşlılarımız gözlerini yine bu tezgahların arasında kapamışlar... Kısacası Buldan bezi Buldan’lıların işi, sevdası, ekmeği ve herşeyi olmuş... Ağırıklı olarak da 1990’ın başlarında bir atak başlatmış... Tüm hazırlıklarını yine o eski günlerinde olduğu gibi estetiği arayanların, modayı takip edenlerin tek adresi olma yolunda yaptı. Gerek ev tekstili konusunda gerekse giyim konusunda herşey tamam... (www.denizliso.tobb.org.tr/26.10.2006). Sayın Dönmez’inde belirttiği gibi, tarihi bir geçmişi olan Buldan bezinin günümüzde, tarihten gelen bu ünü ve değeri kullanılmalı, günümüzde oluşturulan değer ile tarihten gelen değer birleştirilerek ulusal ve uluslararası pazarda yeni değerler yaratılmalı ve bu yine Buldan’a dönmeli, bunun yolu da buldan bezinin Buldan’a ait olduğunun tescili ile sağlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Coğrafi işaretlerin fonksiyonları ve özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yeri dikkate alındığında, yeterli düzeyde coğrafi işaret bilincinin oluşturulmasının, atılması gereken ilk adımlardan biri olduğu söylenebilir. Bu kapsamda öncelikle Coğrafi işaretle ilgili bir yasa çıkarılmalıdır (şu anda KHK ile korunuyor) ve Sanayi ve Ticaret odaları ile yerel yönetimler daha aktif olmalıdırlar.

Son zamanlarda Baklava, Türk Lokumu, Türk Kahvesi gibi ürünleri Çin'den Yunanistan'a kadar birçok ülke tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise Türkiye'nin uluslararası alanda, coğrafi işaretleri yeterince koruyamaması ve hatta bu konuda hiçbir girişimde bulunmamasıdır. Bu kapsamda da öncelikle, Türkiye ulusal düzeyde coğrafi işaret tescillerini yaygınlaştırmalıdır. Bunun içinde, Türkiye genelinde bir ürün kalite ve menşe güvenlik alanı yaratılmalı, ürünler kategorize edilerek envanteri çıkarılmalı; coğrafi işaret tescili teşvik edilmelidir. Belirlenecek standartlar ve oluşturulacak denetim mekanizmalarıyla coğrafi niteliklerine özgü farklılığıyla tanınmış ürünlere olan güven kalıcı kılınmalıdır. Bu özelliğe haiz ürünlerin paketleri üzerinde kalite standardının ve tescilli coğrafi işaretin belirlenmesini öngören yasal düzenleme yapılmalıdır. Bir ürünün belirli coğrafi işarete uygun niteliklerde olup olmadığının denetlenmesi zorunludur. Gerek 555 sayılı KHK'da ve gerekse Uygulama Yönetmeliği'nde belirtilmesine rağmen "denetim biçimini ayrıntılı olarak açıklayan bilgiler" uygulanmamakta ve bu konuda yapılan itirazlar değerlendirilmemektedir. Mevcut olumsuzluğun giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda özellikle coğrafi haritaları çıkarılan ürünlerin, coğrafi işaretlerinin tescili için öncelikle yerel yönetimler ve ilgili sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere o ürünü kullanıcı kişi veya kurumlar işbirliği yaparak tescil işlemini yaptırmalıdır. Buldan yöresine has olan ve tarihten gelen bir üne olan "Buldan Bezi"nin coğrafi işaretinin alınmasının yörede yaşayanların ekonomik yaşamlarına olumlu katkı sağlayacağı gibi bu ürünün haksız kullanımını ve ileride oluşabilecek olumsuzluklardan da koruyacaktır.

Kaynakça

Çolakoğlu, Mustafa H. (2002), KOBİ Rehberi, KOSGEB Yayınları, Ankara.

Gündoğdu, Gökmen; (2006), Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması, Beta Yayınevi, İstanbul.

"Doğal ve Kültürel Mirasımızın Ayrılmaz Parçası:Coğrafi İşaretler",
www.igeme.org.tr/TUR/bakis/sayi%20267bakis/2654.htm/
Erişim Tarihi:20.10.2006

Coğrafi İşaretler (2005), Türk Patent Enstitüsü yayınları, 2. Basım, Ankara
www.turkpatent.gov.tr/tpe/index.jsp?sayfa=910/
Erişim Tarihi: 20.10.2006

Resmi Gazete, 26/06/2004 tarih ve 25504 sayı
TÜSİAD (Türk Sanayici ve İşadamları Derneği), Milletlerarası Ticaret Odası; (2004),
"Fikri Mülkiyet Hakları Alanda Gündemdeki Konular: İş Dünyası için Yol Haritası
Türkiye'deki Mevcut Durum:2005,
www.turkticaret.net/marka/diger/markaista/MarkaBasvuru.pdf/
Erişim Tarihi: 18.10.2006

Kulvar Gazetesi, Sayı:515-19

www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ANADOLUNUNSESI/227/AND23.htm/
Erişim Tarihi: 25.10.2006

www.denizliso.tobb.org.tr/ekolarsiv/sayi8/buldan.htmErişim Tarihi:26.10.2006

<http://www.buldan.bel.tr>, Erişim Tarihi:26.10.2006

www.buldan.net/modules.php?name=Buldan&file=dokumatarih
Erişim Tarihi:26.10.2006

<http://www.turkpatent.gov.tr/tpe/index.jsp?sayfa=241/>Erişim tarihi:27.10.2006

http://www.igeme.org.tr/tur/sss/Bolum_XV.pdf/ Erişim Tarihi:27.10.2006

<http://www.turkpatent.gov.tr/tpe/index.jsp?sayfa=140> Erişim tarihi:27.10.2006

<http://www.dtm.gov.tr/anl/DTO/HONGKONGTURKIYEDEGER.htm>
Erişim tarihi:27.10.2006

EK:TESCİLLİ COĞRAFI İŞARETLER

SIRA	TESCİLİ YAPILAN ÜRÜN
1	HEREKE İPEK EL HALISI (100X100)
2	HEREKE YÜN İPEK EL HALISI (80X80)
3	HEREKE YÜN EL HALISI
4	SİMAV EL HALISI
5	BÜNYAN EL HALISI
6	SİVAS EL HALISI (50X50)
7	TAŞPINAR EL HALISI
8	KARS EL HALISI
9	TÜRKMEN EL HALISI
10	PAZIRIK EL HALISI
11	YUNTDAĞI EL HALISI
12	SÜMER KARS EL HALISI
13	KULA EL HALISI
14	BERGAMA EL HALISI
15	MİLAS EL HALISI

16	DÖŞEMEALTI EL HALISI
17	YAĞCIBEDİR EL HALISI
18	YAHYALI EL HALISI
19	ÇANAKKALE EL HALISI
20	GÖRDES EL HALISI
21	İNCE ISPARTA (HASGÜL) EL HALISI
22	JIRKAN KİLİMİ
23	EŞME-YÖRÜK KİLİMİ
24	SÜPER İNCE KİLİM
25	TÜRK RAKISI (TEKEL)
26	ESKİŞEHİR LÜLE TAŞI (ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI)
27	ANTEP FISTIĞI (GAZİANTEP TİCARET ODASI)
28	BOZDAĞ KESTANE ŞEKERİ (BOZDAĞ İTİMAT ŞEKERLEME MEŞRUBAT İM. VE PAZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.)
29	BAYAT TÜRKMEN KİLİMİ (BAYAT SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI)
30	ERZİNCAN TULUM PEYNİRİ (ERZİNCAN TİCARET VE SANAYİ ODASI)
31	GİRESUN TOMBUL FINDIĞI(FINDIK TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ (FİSKOBİRLİK)
32	MALATYA KAYISISI(MALATYA TİCARET VE SANAYİ ODASI)
33	ŞANLIURFA BİBERİ (ŞANLIURFA BELEDİYE BAŞKANLIĞI)
34	İZMİT PİŞMANİYESİ(KOCAELİ ESNAF VE SANATKARLAR ODALARI BİRLİĞİ)
35	KAYSERİ SUCUĞU (KAYSERİ TİCARET ODASI)
36	KAYSERİ PASTIRMASI (KAYSERİ TİCARET ODASI)
37	ÇİMİN ÜZÜMÜ(ERZİNCAN ÜZÜMLÜ BELEDİYESİ)
38	ERZİNCAN BAKIR İŞLEMECİLİĞİ
39	GEMLİK TÜRK ATI (ASKERİ VETERİNER OKULU VE EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI)
40	KARS TÜRK ÇOBAN KÖPEĞİ (ASKERİ VETERİNER OKULU VE EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI)
41	TÜRK TAZISI (ASKERİ VETERİNER OKULU VE EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI)
42	ÇORUM LEBLEBİSİ(ÇORUM TİCARET BORSASI)

43	MARAŞ BİBERİ (KAHRAMANMARAŞ TİCARET VE SANAYİ ODASI)
44	MERSİN CEZERYESİ (MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI)
45	ÖDEMİŞ PATATESİ (ÖDEMİŞ TİCARET BORSASI)
46	KANGAL BALIKLI KAPLICASI (KANGAL KAYMAKAMLIĞI)
47	KANGAL KOYUNU (KANGAL KAYMAKAMLIĞI)
48	DAMAL BEBEĞİ (DAMAL KAYMAKAMLIĞI)
49	MUSTAFAKEMALPAŞA TATLISI (MUSTAFAKEMALPAŞA BELEDİYESİ)
50	MUSTAFAKEMALPAŞA PEYNİR TATLISI (MUSTAFAKEMALPAŞA BELEDİYESİ)
51	KEMALPAŞA TATLISI (MUSTAFAKEMALPAŞA BELEDİYESİ)
52	KANGAL TÜRK ÇOBAN KÖPEĞİ (ASKERİ VETERİNER OKULU VE EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI)
53	AKBAŞ TÜRK ÇOBAN KÖPEĞİ (ASKERİ VETERİNER OKULU VE EĞİTİM MERKEZİ KOMUTANLIĞI)
54	OSMANİYE YER FISTIĞI (OSMANİYE TİCARET BORSASI)
55	KANGAL ÇOBAN KÖPEĞİ (KANGAL KAYMAKAMLIĞI)
56	ANAMUR MUZU (MUSTAFA YILMAZ)
57	SİİRT BATTANİYESİ (SİİRT VALİLİĞİ İL ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜĞÜ)
58	SİİRT PERDE PİLAVI (SİİRT VALİLİĞİ İL ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜĞÜ)
59	PERVARİ BALI (SİİRT VALİLİĞİ İL ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜĞÜ)
60	TAVŞANLI LEBLEBİSİ
61	EGE SULTANİ ÜZÜMÜ (AEGEAN SULTANAS)
62	GÜMÜŞHANE KÖMESİ
63	GÜMÜŞHANE DUT PESTİLİ
64	SOĞANLI BEBEĞİ
65	ADANA KEBABI
66	ÇELİKHAN TÜTÜNÜ
67	EGE PAMUĞU (AEGEAN COTTON)
68	SİİRT BÜRYAN KEBABI
69	TARSUS BEYAZI ÜZÜM TOPACIK

70	GÖRECE NAZAR BONCUĞU
71	DEVREK BASTONU
72	ZARA BALI
73	AFYON PASTIRMASI
74	AFYON SUCUĞU
75	AKŞEHİR KİRAZI
76	GEMLİK ZEYTİNİ
77	KÜTAHYA ÇİNİSİ
78	İNEGÖL KÖFTESİ
79	GÜNEYEGE ZEYTİNYAĞLARI
80	EGE İNCİRİ
81	İSABEY ÇEKİRDEKSİZ ÜZÜMÜ
82	MARAŞ DONDURMASI
83	İSPARTA GÜLÜ

Kaynak: www.turkpatent.gov.tr/27.10.2006